

Н. С. Орлова

КОРПОРАТИВНЕ УПРАВЛІННЯ

(у схемах і таблицях)

Навчальний посібник

Видавництво “Магнолія 2006”

**УДК 005.35 (075.8)
О-66**

*Відтворення цієї книги
або будь-якої її частини заборонено
без письмової згоди видавництва.
Будь-які спроби порушення авторських прав
переслідуватимуться у судовому порядку.*

Рецензенти:

О.С. Поважний, д.е.н., професор

Л.А. Лутай, д.е.н., доцент

А.О. Дегтяр, д.держ.упр., професор

Орлова Н.С. : Корпоративне управління (у схемах і таблицях):
Навчальний посібник /Н.С. Орлова. – : Магнолія 2006 – 208 с.

ISBN 978-617-574-009-5

Структура навчального посібника «Корпоративне управління (у схемах і таблицях)» акцентує увагу на ключових елементах сучасного корпоративного управління в Україні. У навчальному посібнику надано формалізований теоретичний та практичний матеріал викладений у десятих розділах згідно з навчальною програмою дисципліни «Корпоративне управління».

Для більш наочного і зрозумілого сприйняття теоретичного і методологічного матеріалу студентами навчальний посібник «Корпоративне управління» побудований у таблицях і схемах: містить 51 таблицю та 104 схеми, включаючи додатки. У посібнику студентам надано можливість самостійної перевірки знань у формі рішення практичних завдань та відповідей на контрольні питання за розділами.

Навчальний посібник призначається студентам магістратури, аспірантам, викладачам економічних вузів і спеціальностей, менеджерам і фіхівцям акціонерних товариств.

**УДК 005.35 (075.8)
О-66**

ISBN 978-617-574-009-5

© Орлова Н. С.
© «Магнолія 2006»

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. Корпоративне управління: сутність, моделі, державне регулювання	9
РОЗДІЛ 2. Види акціонерних товариств та умови їх створення	31
РОЗДІЛ 3. Механізми формування капіталу в акціонерних товариствах	42
РОЗДІЛ 4. Права і обов'язки акціонерів: досвід та реалії	52
РОЗДІЛ 5. Дивідендна політика акціонерних товариств: форми, методи та етапи	66
РОЗДІЛ 6. Структура управління акціонерних товариств	77
РОЗДІЛ 7. Механізми корпоративного управління в акціонерних товариствах: корпоративні операції та реорганізація	102
РОЗДІЛ 8. Інформаційна відкритість акціонерного товариства. Корпоративні конфлікти	123
РОЗДІЛ 9. Практичні завдання.....	145
РОЗДІЛ 10. Задачі та методичні рекомендації щодо їх рішення	158
ЗАКЛЮЧЕННЯ	170
ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК	171
АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК	182
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	186
ДОДАТОК А Етапи становлення корпорацій	196
ДОДАТОК Б Статистичні дані розвитку акціонерних товариств в Україні	204

ВСТУП

***Розвиток корпоративного управління** – це одна із складових ринкових реформ, умова розвитку приватного бізнесу, засіб підвищення конкурентоспроможності на міжнародних ринках та поліпшення загальних показників економічної діяльності.

Особливості становлення корпоративного управління в Україні зумовили ряд обставин: проходження процесу приватизації в три етапи (приватизація окремих підприємств, масова приватизація, приватизація за грошові кошти); недостатність знань і досвіду вітчизняних фахівців в ринковій сфері; пільгова участь в приватизації окремих підприємств, його працівників і менеджерів; відсутність законодавчої підтримки і відповідного рівня розвитку фондового ринку; недосконалість ще законодавчої бази для формування корпорацій і раціонального їх управління; переважання «внутрішньої» системи корпоративного управління, без залучення переваг «зовнішнього» підходу до управління; невисокий рівень захисту акціонерів.

Виходячи з виявлених особливостей, формування структурної моделі корпоративного управління в Україні включає як загальні процеси, характерні для розвинутих країн, такі як використання «внутрішньої» системи корпоративного управління, моделі, що містять в своєму складі, невід’ємні її частини, так і особливі, специфічні.

Новим змістом і рівнем ефективності наповнюється корпоративне управління при раціональному розподілі повноважень між державними органами і саморегульованими організаціями (корпораціями). Складовою частиною такого розподілу повноважень є кодекси корпоративного управління, що є регламентованими стандартами поведінки господарюючих суб’єктів. Відмінності законодавчих нормативів, що визначають загальні контури корпоративного управління, кодекси узагальнюють існуючі норми оптимальної практики і встановлюють стандарти, які деталізують окремі аспекти корпоративного управління. На основі узагальнення зарубіжного досвіду і урахування специфіки економіки України треба обґрунтувати основні розділи кодексу корпоративного управління для вітчизняних акціонерних підприємств. Невід’ємною умовою підвищення ефективності корпоративного управління є рівне відношення до інвесторів, у тому числі й дрібних.

Теоретичним висвітленням питань розвитку механізмів корпоративного управління в Україні займаються такі науковці, як Поважний О.С., Євтушевський В.А., Ковальська К.В., Козаченко А.В., Воронкова А.Е., Балабанова Л.В., Лутай Л.А., Лігоненко Л.О., Довгань Л.Є., Пастухова В.В., Савчук Л.М., Сірко А.В., Федулова Л.К. Однак у вітчизняній літературі практично відсутні ґрунтовні дослідження, присвячені питанням становлення корпоративних відносин в акціонерному секторі економіки України, розглядаються акціонерні товариства, як основні учасники корпоративних відносин. Це зумовлює необхідність відпрацювання сучасної системи корпоративного управління в акціонерних товариствах як на рівні загально-національному (державному), так і на рівні окремих господарюючих суб'єктів.

Дослідження вітчизняними науковцями [4, 23, 28, 37, 68] різних аспектів корпоративного управління вже виявили низку проблем в корпоративному управлінні, які потребують вирішення, а саме:

⇒ *непрозорість діяльності акціонерних товариств через нерозкриття інформації;*

⇒ *неврахування інтересів акціонерів під час прийняття управлінських рішень;*

⇒ *недостатня координація дій органів державного управління у сфері регулювання корпоративних відносин;*

⇒ *порушення прав власників акцій при проведенні загальних зборів;*

⇒ *перерозподіл активів товариств на користь фізичних чи юридичних осіб, пов'язаних з керівництвом товариств;*

⇒ *неефективність управління державними корпоративними правами тощо.*

Усі ці фактори значно гальмують розвиток акціонерних товариств та ринку цінних паперів, знижують їхню інвестиційну привабливість, не дозволяють підприємствам залучати довгострокові інвестиції, вигравати конкурентну боротьбу за іноземний капітал, розраховувати на гроші внутрішнього роздрібногo інвестора. Недостатній рівень розвитку корпоративного управління та залучення інвестицій впливає на подальший розвиток економіки України, стримує збільшення валового внутрішнього продукту, що значно позначається на добробуті громадян.

Метою вивчення дисципліни «Корпоративне управління» є сприяння поширенню знань з корпоративного управління і поглибленню

Корпоративне управління

навичок методологічної роботи в умовах організації нових форм ведення бізнесу серед магістрів, слухачів, фахівців-практиків, працюючих в корпоративних структурах, власників акцій тощо.

Засвоєння сучасних моделей та системи корпоративного управління, навички самостійно оцінювати переваги та недоліки акціонерних товариств як об'єктів корпоративного управління, визначення ефективності державного впливу на процеси корпоративного управління – це завдання кожного кваліфікованого спеціаліста у галузі корпоративного управління.

Оволодіння методологією управління корпоративними фінансами, прищеплення слухачам професійного економічного стилю мислення сприяє формуванню ділових якостей менеджера, банкіра, економіста.

Програма дисципліни «Корпоративне управління» - складова навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційних рівнів «магістр» та «спеціаліст». Програма визначає нормативний зміст навчання з дисципліни, встановлює обсяг та рівень засвоєння знань за видами навчальних занять та самостійної роботи згідно з вимогами освітньої професійної програми підготовки.

Для більш наочного і зрозумілого сприйняття теоретичного і методологічного матеріалу магістрами і слухачами навчальний посібник побудований у таблицях і схемах.

Навчальний посібник складається з десятих розділів відповідно до структури курсу „Корпоративне управління”, які містять: вісім розділів схематично систематизованої інформації основних понять і положень дисципліни «Корпоративне управління» та Закону України «Про акціонерні товариства», практичні завдання та питання для самоконтролю, термінологічний словник, список використаної літератури, який допоможе оволодіти більш глибокими знаннями у галузі корпоративного управління, та додатки.

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

Н. С. Орлова

**КОРПОРАТИВНЕ
УПРАВЛІННЯ
(у схемах і таблицях)**

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

Керівник видавничого проекту *В. М. Піча*

Формат 60x84/16. Умовн. друк. арк. 22,75.

Гарнітура Таймс Нью Роман

ПП “Магнолія 2006”

м. Львів-53, 79060, Україна, тел.+380503701957

e-mail: magnol06@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб’єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції: серія ДК № 2534 від 21.06.2006 року, видане Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України

Надруковано у друкарні видавництва “Магнолія 2006”